

Omnia subiecisti sub pedibus ejus; oves et boves universas, insuper et pecora campi.

Benedicite Adam, Noe, Abraham, Domino; omnes Patriarchae, omnes sancti, benedicite Domino.

Hinc placuit Deo; et translatus est in paradysum, ut det gentibus poenitentiam.

Noe inventus est justus et perfectus; hinc in tempore iracundiae, factus est reconciliatio.

Misericordiam et iudicium cantabo tibi, Domine: qui terribilis es super peccantes filios Aed.

Diluvio perdidisti peccatores: Noe justus per arcam enavit, et factus est novi mundi parens.

Testamentum saeculi posita sunt apud illum, ne delerit possit diluvio omnis caro.

Vide iridem, et benedic eum qui fecit illam; valde enim speciosa est in splendore suo.

Nemrod et Meropes Babel superham turrim moliti sunt; in caelum voluerunt conscendere.

Irrisit eos Deus, et divisit linguas eorum; ut subsannantes invicem, dispergerentur in omnes regiones terrae.

Abraham ex Ur vocatus à Deo obedit, exiens in locum quem accepturus erat, et nesciebat quò iret.

In terrâ Chanaan moratus est, tanquam in alienâ; in casulis habitando cum Isaac et Jacob.

Expectabat enim fundamenta habentem civitatem, cujus artifex et conditor est Deus.

Hinc factus est pater multarum gentium; et non est inventus similis illi in gloria.

Qui conservavit legem Excelsi; et fuit in testamento cum illo.

Perussit quatuor reges; decimas dedit Melchisedech.

Hic obtulit panem et vinum, in typum Christi, qui est sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech.

In carne Abraham stare fecit Deus pactum circumcisionis; et in tentatione inventus est fidelis.

Obtulit Isaac unigenitum suum, arbitrans quia et à mortuis suscitare potens est Deus.

Judica, Domine, nocentes et scelestos; perde execrabiles Sodomitas.

Pluit Deus ignem et sulphur in Pentapolim; consum-

psit impios usque ad pecus; solus Lot justus, fugiens servatus est.

Dilectus Deo et hominibus Isaac; factus obediens usque ad mortem.

Patri jugulum fortiter obtulit; hinc benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus.

Jacob justus fugit iram Esau; deduxit illum Dominus per vias rectas.

Ostendit illi regnum Dei in Bethel; dedit illi scientiam sanctorum.

In fraude Laban circumveniens affuit illi; et honestum divitemque fecit eum.

Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde!

Certamen forte dedit illi, ut vinceret; ideò dedit et divisit illi hereditatem in tribus duodecim.

Ili sunt viri misericordiae, quorum pietates non defuerunt; facti sunt exempla saeculorum omnium.

Cum semine eorum permanent bona; semen eorum et gloria eorum non derelinquuntur.

Joseph justus, à fratribus venditus est; sed assistit ei Deus, et à peccatoribus liberavit eum.

Descendit cum illo in foveam; et in vinculis non dereliquit eum.

Donec afferret illi sceptrum regni, et potentiam adversus eos, qui eum deprimebant.

Mendaces ostendit, qui macularunt eum; dedit illi claritatem aeternam.

Quia prae herà herum et Deum dilexit; benedictiones collum aeternorum factae sunt in capite Joseph Nazareni.

Jacob moriens singulis filiorum benedixit; praenuntiavit eis ventura in diebus novissimis.

Confitemini Domino, quoniam bonus; quoniam in saeculum misericordia ejus.

Timete Dominum, omnes sancti ejus, quoniam nihil deest timentibus eum.

Fecit eis magna qui potens est; et sanctum nomen ejus.

Et misericordia ejus à progenie in progenies, dilatantibus eum.

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto; sicut erat in principio, et nunc et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

CALMETI VITA.

CALMETUS (Augustinus) ordinis S. Benedicti presbyter, congregationis SS. Vitoni ac Hydulphi sodalis, in viculo Lotharingae gallicè dicto Mesnil-la-Horgne natus, anno Christi 1672, linguis orientalibus ediscendis peridoneus praematurè visus est. Junioribus sodaliti primùm praepositus, ut philosophiam theologiamque ex cathedra doceret, haud multò post Monasteriensem abbatiam petiit, ubi viceprioris munere dum fungeretur, academiam instituit octo decemve conflantem Religiosis, quibus omne pensum erat Biblia sacra studiosius evolvere penitusque rimari. Tunc enata inelyta Calmeti commentaria, ab eo selicet qui totius academiae investigationes consiliis direxit, stylo concinnavit, divitiis propriis auxit et congruo ordine dispersit est. Quae, inopportunè sandiblonio perecebrigue Duguetio, gallicè lingua primùm prodire; ne verò tanti operis utilitate fraudata maneret pars cleri catholici maxima, Joannes Dominicus Mansi, Calmeti coaetaneus, ordinis Clericorum regularium Matris Dei, posteaque Lucensis archiepiscopus, non solum haec commentaria, sed etiam ceteras ejusdem lucubrations litteris latinis tradendas suscepit, et, si quamdam fortè velentur negligentiam excipias, expressit feliciter.

Calmetus modestiae non minùs quàm doctrinae ornamento insignis extitit, et licet labor improbus, ingenii nativa fecunditas, pietas solida morumque comitas eximia celsissimis eum honoribus dignum redderent; agrè patiebatur se à vulgo distingui. Quin etiam Benedicto XIII episcopatum in partibus non semel offerenti toties resisit, ne quid supra conventus humilitatem acceptasse crederetur. Verùm Benedictina societas scriptoris qui de religione simul et de sodalibus tam benè meritus erat, labores remuneratura, eum S. Leopoldi à Nanocio primùm et postea Senoni abbatem constituit.

Praeter commentaria in Scripturam sacram multa Calmetus opera vulgaverat; praecipua duntaxat juvat hic describere: 1° Historia veteris novique Testamenti, 2 vel 4 vol. in-4°; eadem, 5 vel 7 vol. in-12: eximium opus gallico sermone redactum, in quo mira scripturae renitè simplicitas; mendis scatet edito Parisina in-12 anni 1725. 2° Dictionarium sacrum historico-chronologico-criticum, Parisiis 1750, 4 vol. in-8, cui praefixa tabula pictae ac bibliotheca sacra, et in quo, quae per omnia bibliorum commentaria sparsersat, methodo alphabetico in modum vocabularii digesta reperiuntur. Prodiit iterùm Tolosae 1785, 6 vol. in-8° accurate Laurentio Rondet, cui plurima nec tenuis momenti additamenta debentur. Ex immensà aucto voluminum quae per egit Calmetus collectione, nihil, consensu omnium, utilius, neque us veniens frequentior, quàm *Dissertationes* et commentariorum *Prolegomena*, quae seorsim typis multoties adornata sunt, 5 vol. in-8°. In his enim auctor noster suam omnem antiquitatis sacrae linguarumque orientalium peritiam colligisse, et, ut ita dicam, condensasse videtur. Cùm verò cunctae quaestiones ibi ventilatae non aequè momentosae sint, eum praeterea nonnullae alibi et quandoque meliùs pertractatae dentur, praecipuas duntaxat elegimus, quae suo quaque loco venient, prout deurret librorum sacrorum series.

Calmetus obiit in abbatia Senonensi, anno 1757, aetatis octogesimo quinto. Ipse sibi epitaphium haecce texerat:

*Frater Augustinus Calmet,
Natione Gallus, religione catholico-romanus,
Professione monachus, nomine abbas,
Multum legit, scripsit, oravit:
Utium benè!*

IN PENTATEUCHUM, ATQUE IN GENESIM POTISSIMUM, Dissertatio.

Pentateuchi opus Moysi auctori deputandum esse, post tot luculentas in idem argumentum scriptas lucubrations, frustra prosis à nobis impresentiarum demonstraretur. Post diuturnam sanè ultra 5000 annorum possessionem, nemo in Moysen litigator admittitur, nisi juris sui non dubia tantum et ambigua, sed evidentià planè et perspicua documenta protulerit. Noe aliud quidem, quàm aperta veritatis vis contra vetustum adeò Moysis jus, cui Christi, Apostolorum et universae Ecclesiae consensus suffragatur, praevaleret.

Quae autem à recentioribus incredulis promuntur argumenta, multò illa à perspicuitate longissimè absunt. Quaedam, inquit illi, in Pentateucho occurrunt, quae Moyses scriptis mandare non potuit. Ultrò fatemur; iis enim, qui operis recensendi sibi curam assumpservunt, nonnulla addere, expungere quaedam visum est. Iisdem etiam auctoribus quaedam in compendium redacta videntur; sicut et quandoque narrationum et orationum series intermittitur; quod quidem de industria potius factum, quàm casu vel amanuensium lapsu contigisse apparet. Histori: Lamech

alia videtur nostrà aetate, ac à Moysè scripta prodierit; prius enim narrasse sacer Historicus creditur ea, quorum occasione verba illa Lamechi ad uxores prolata sunt: *Dirigite Lamech uxoris suis, Adae et Sella: Audite vocem meam, uxores Lamech; auscultate sermonem meum, quoniam occidi virum in vulnus meum, et adolescentulum in finem meum. Septuagium ultio dabitur de Cain, de Lamech verò septuagies.* Gen. 4, 25.

Ita post Moysen adjecta videntur illa (Gen. 12, 6): *Chananeus autem tunc erat in terrâ.* Quaedam etiam in Exodo sunt loca, ubi aliqua in textu hebraeo desiderari suspicamur. Ita Moyses (Exod. 14, 8) accephalà oratione, uti quidem apparet, Pharaonem alloquitur; Samaritanus ibidem defectum Hebraei faciliè supplet. In eodem Samaritano non modice additioes in cap. 20, 17, 19, leguntur, frustra in Hebraeo requirenda; sicut et variae etiam in sequentibus libris, et in ipso Deuteronomio plures resulant. Ex hisce variantibus inter levia aliqua, quaedam etiam majoris momenti exhibentur; adeò autem illa cum totà textus serie plerimque colligantur, ut vix alienà manu in textum irrepisise persuadeamur. Fragmentum libri Bellorum

Domini (Num. 21, 14), alterius planè à Moysè auctoris, quemadmodum et initium Deuteronomii, videtur. Occurrunt iternim in eodem Deuteronomio parerga quadam ab aliena manu, quantum assequimur, operi adjecta, ut dùm crebrò certus quorundam locorum situs (Deut. 1 et 5, 8, 11, 50) *trans Jordanem* designatur; quæ nomen auctoris annem scribens animadvertisset. Quæ etiam de lecto Og referuntur, qui nempe etiam Scriptoris ætate adhuc in Ramathà monstrabatur; de urbibus *Sair* (Num. 32, 41, Deut. 5, 14) quod illis nomen diù post Moysen inditum est, omnia sanè hæc recentiori manu obstetricem agente in textum irrepserunt. Sed hæc planè additamenta rara sunt, et levioris momenti, ab iis, qui opus Mosaicum recensuerunt, apposita, non eo consilio, ut incautus lectoribus singula tanquam ab ipso Moysè scripta obtruderentur. Ita, e. g., ad calcem Deuteronomii historia obitus Moysi recitatur, quam sanè ipsum Moysen per se non adornasse satis constat (1). Porro, si quis dolo aliquo malo opus illud sub Moysi nomine obtrudere voluisset; illene consilio suo incautus ad prævidisset, ut ea quæ post Moysen contigerant, operi inserens, fraudem suam proderet? Qui tantum valuisse ingenio, ut Pentateuchum proderet, ille sanè error tam crasso impar fuisset. Quid, quod integræ fidei vir, præter Moysen nemo, hæc atque ita scribere nunquam in animum induxisset. Quare suos exhibet operis characteres Pentateuchus, cum nec impostorem aliquem, nec virum integræ fidei alium à Moysè ferat auctorem. Fraus nimium in aperto est, quam ut impostorem arguat; in viro autem integræ fidei fraudem suspicari non decet. Solus igitur Moysès, divino Spiritu afflatus, certus hujus operis scriptor habendus est.

Eo planè tempore natus est in Ægypto Moysès, cum in universam regionem collatis à Patriarchà Josepho beneficiis è regnum Ægypti memorià deletis, Israelitas in immensum penè auctos, metu ne quid novimolirentur, acerrimæ servitutis, atque durissimæ tyrannidis iugo ipsi reges opprèsserant. Lato enim edicto, obstetrices omnes Israelitarum mares mox à partu exceptos perimere jusse sunt. Ut igitur Moysès à communi cæterorum infantium fato eximeretur, sedulò parentum cautione aliquandiu celatus est; deinde vimineà in cistà conditus, et Nili fluente expositus, curæ Providentiæ relictus est. Ibi filia regis Ægypti casu puerum nacta, eutriendum sibi atque omnibus Ægyptiorum litteris instruendum curavit. Successu temporis, intimo Dei instinctu deductus Moysès, fratribus suis ab Ægyptiis oppressis suppetias ferre conatus est; sed suis beneficiis pessimè à populo repensis, coactus in Arabiam secedere, ibi cum filia sacerdotis et principis Madian conjugio copulatur. Per visum autem à Deo in monte Sinà monitus, ad opulum suum

(1) Josephus Antiq. lib. 4, cap. 8, et Philo de Vit. Mos. lib. 5, autumant, ipsum per se Mosem obitus sui historiam prophetico spiritu didicisse; sed solis ferm: ea sententia stetit.

ab Ægyptiaca servitute ultra 80 annorum liberandum proficiscitur.

In Ægypto igitur divinà polles virtute se confrens, prodigiorum vi populorum suorum animis in se inclinatis, simul Pharaonis pervicacem animum fregit. Quare factum est, ut ab Ægypto Judæos educere, atque itineri obsistentes maris undæ prodigio diffundens, in adversam ripam pedestres deducere potuerit. Tum in desertum Sinai secedens, exceptis ibi à Deo leges, deinde divinis mandatas, ad nos usque transmisit. Quòd autem à terræ promissionis adiù populus excluderetur, ejusque filii non nisi post 40 annos ab egressu ex Ægypto eò introducerentur, populi ejusdem obmurmurantis crimen in causà fuit. Toto eo quadraginta annorum spatio Moysès ab immergore pervicacique populo multum et querelarum, et oblocutionum, et injuriarum sustinuit; quæ ipse vicissim et invidià patientià, atque mirà injuriis condonandis facilitate rependit. Vixit omnis hypocrisis et ambitionis expertus; cibus nullis dignitatis insigubus familiæ relictis.

Summo vir erat ingenio, qui proinde rudi populo facile pro suo arbitrio omnia imponere (præter ea, quæ ipsi presentes aspererant) potuisset; in iis maxime, quæ cum ipso tantum, remotis arbitris, Deus communicabat. Ne tamen nisi vera doceret, fecit insite prohibitis atque genuini candoris virtus, cujus in omnibus gestis suis minime fucata documenta monstravit. Si humani aliquid passus est, silentio planè non obvolvitur; quod etiam in referendis fratris sui atque sororis erroribus observat. Prodigia supra capta omnium hominum simplici stylo, ac veluti tranquillo vultu describit, ut hominis habitum non planè imponentis, neque grandia, decipiendis incautus, jactantibus exhibeat. Ipse de se, tanquam de alieno in sua narratione locutus videtur, vel si aliquando se prodat, ideam tamen exhibet hominis, veluti latere volentis; atque de se tanquam de alieno loquentis; bonis scilicet, et malis æquè productis, absque eo quòd eas caplet rationes quas superbiæ et hypocrisis amor suggerit, ut si quos habeat defectus, legentium obtutibus abscondat. Nihil turbidum, æquivocum nihil ejus orbita præ se fert; præcelsæ ambages omnes, atque de industria apposite parergæ narrationi digressiones, quibus subdoli scriptores aliquando lectores suos longè à veritate abducunt, quòd facilius falsa insinuare, atque mendacium, facile aliqui in simplici et aperta narratione prodendum, incautus supponere valeant. Porro Moysès rectà ad scopum contendit, ut si quid esset in ejus narratione falsum atque repugnans, statim sentiretur.

Utrò quidem fatemur, in ejus narratione, plura extra suum locum et temporum seriem vagari; sed hæc potissimum sunt genuini operis atque scriptoris certum indicium; quippe qui omnium oculis explorata ac comperita narrans, non eam sedulitate rebus dirigendis affert, quam auctor vel non synchronus, vel aliud quam veritatem præ oculis habens.

Pentateuchi auctor eo tempore operi suo laborabat, quo Dei nominis cognitio, præter Judæos, cæteros

fermè latebat; reliquæ enim per orbem gentes, glomerantibus ignorantie eorum quæ ad Deum et veram religionem pertinent, tenebris obvolvabantur. Ipsi etiam Judæi, quibus Moysès scribebat, homines erant rudes et indocti, proni in idololatriam ingenio ruentes. Accedebat diuturna in regione corruptissimà et idololatriæ dedit consuetudo; animi tenor, durissimis quibusque toleratis, fractus: ac tandem longà servitute educati, serviles prorsus spiritibus induerant. Durissimo quintiam iugo oppressi, avitam ferè religionem ex animo et mente excusserant, ut in dominantem superstitionem tandem, neque eorum genio neque moribus prorsus abhorrentem, descenderent. Hæc omnia præ oculis habuisse Moysès debuerat, dum Pentateuchum scriberet; hæc totum opus collimat. In Genesi spiritum et cor populi ad legem, mox tradendam, præparat; legis enim veluti præfationem in eò libro instituit. Porro ea creationis historia narratur, quæ omnem penitus opinionem abolet eternitatis mundi; atque Ægyptios et Phœnices, cultum astris, elementis atque vilioribus etiam exhibentes, ludibrio exponit. Patriarcharum res gestæ describuntur, selectæ familie Abrahami, veluti penitentiæ et acceptæ Deo portionis historia deducitur. Totus est autem scriptor sapientissimus, ut ideam ingerat unice Dei, cæli terræque creatoris, ejusque amplitudinis, potentie et justitiæ, quò Judæorum animos excipiendæ legi cultum divinum prescribenti compararet. Nec modica illi cura genealogiis deducendis; ac maxime Sethi ante diluvium, et Sem post diluvium; hunc enim patrem Judæi habuerant; hunc Salvator, Judæorum expectationem expleturus generis auctorem fuerat habiturus. Post relictam hominum dispersionem, occasione turris Babelicæ, in unam familiam Phaleg et Heber historiam cogit; versuque ad Abrahamum patrem Hebræorum stylo, magnificas promissiones ipsi factas à Deo, de futuro Liberatore mittendo, prosequitur, in quem sanè Liberatorem suum Judæorum vota omnia, legisque latæ, ac tandem religionis à Deo per Moysen ferendæ consilium, tanquam in unicum scopum et complementum collimabant. Quo sanè nihil erat confirmandis, atque in spem erigendis animis, dirigendisque moribus aptius; nihilque potentius in fide Dei, et in obsequio legis populum indocilem continuisset.

Potissima legislatoris cura in eo versatur, ut occasionem innovandam, vel constituendarum legum aperiat, uti legis sabbati et circumcisionsis. Originem morum, qui apud Israelitas obtinent, sedulò indicat, uti abstinendi à nervo femoris in cibum adhibendo (Gen. 32, 32). Promissiones à Deo factas Abrahami inculcat; quibus scilicet se familiam ipsius proventuram, et in Chanaanitidis possessionem inmissuram

fidem suam obligavit. Sacrificiorum atque cærenoniarum occasiones, historis rursus omnes prosequitur; sicut vicissim Patrum eorum in Chaldæa idololatriam silentio præterit. Vetera oracula longè recepta à Patribus traditione servata singula totidem planè verbis refert: ut ex historià oraculorum Jacobi ad obitum decumbentis intelligimus. Quò verò se omnibus exploratissima retulisse demonstrat, ad vetera sæpè monumenta, vetera proverbialia et cantica provocat.

Hæc veterum inter se gentium similitates, à suà deductæ origine, describuntur; hæc legenda Noemi in Chanaan maledictio, quæ potior fuit ratio terram Israelitis tradendi. Moabitarum, Ammonitarum et Philistæorum populi Dei nunquam non hostium, crepundia; jura primoris natu Jacob asserta, qui ante et post ortum promissiones factæ, excluso Esau, narratur.

Omnia hæc Eusebii, de libris Moysi agens (Præp. 1, 7, c. 9, et etiam cap. 7 et 8), latè confirmat: admirabilis, ait, theologus atque legislator Judæorum religiosam populo sancire politiam, planèque sanctam volens, non vulgari atque consuetà præfatione utendum sibi esse censuit; sed pro excelsa, quam sibi præscripserat, omnibus numeris absoluta legis condendæ ideâ, quam in suum succum converteret doctrinam, ex ipsis veteris theologæ fontibus derivavit. Quare veluti præfationes mox tradendæ legis in Genesi præstituta, ab Auctore et Creatore rerum omnium visibilibus et invisibilibus opus illud suum aspiciatur. Hinc autem veluti Legislatorem et Moderatorem, hunc Arbitrum Regnumque universi vivis coloribus pingens, potentia et suavitate temperatâ sapientiâ, veluti amplissimæ urbi, mundo jura dare atque universum quâ latè, quâ in alto pectore insculptis legibus regere describit.

Hebræorum theologia in ipso sui vestibulo (idem ibid., c. 11) potentissimam virtutem, vel Auctorem rerum omnium exhibet: exhibet, inquam, non subtilibus atque artificiosis argumentis, sed dogmaticè planè ratione, atque auctoritatè deductam. Divinitus enim afflatus legislator, Deum esse cæli terræque verbo tantum prolato, atque unico voluntatis potentissimæ natu conditorem pronuntiat. Nec tamen illud late tantumque Numen, id unquam committere Moysès animadvertit, ut creaturas deserat, veluti amatissimus pater, qui obitum suos orbatos filios, superstitie tamen providentiâ curat; ut ille quidem non creatoris tantum et artificis, sed deductoris etiam, moderatoris, principis et regis universi rationem et munus gerat. Hæc non in Moysè tantum spectes, virum nempe coryphæum et primæ theologie hebræicæ auctorem: sed et in cæteris post ipsum omnibus, eodem Spiritus S. Castro afflatis, quin et in eximio ante illum viris veluti Abrahami, Melchisedech et Patriarchis, quo grandia de Deo ejusque providentiâ sensisse ex lictione Genesios intelligimus.

Porro, si quis paulò diligentius consideret, nihil à Moysi consilium contulisse magis animadvertet, quam

Liber Genesis historiam complectitur à mundi creati exordio usque ad obitum Josephi Patriarchae, anno scilicet 2569, juxta hebraeum textum et Vulgatum. Scripsit creditur à Moysè in desertis Arabiae, cum, post numerum populi in Cadesbarne, 40 annis in eà solitudine errare cogerebantur. In eo verò nomen *Jehovah* exprimit, quod à Deo in visione ad montem Sinai didicerat; animalium etiam purorum ab impuris discernit, Noemi historiam describens, immo; et quo satis intelligimus, postrogatas eas leges de animalium discrimine, sicut et scriptas leges ceteras, ac post astrametationem ad Sinai, operi scribendo manum admovisse. Cùm autem (Gen. 14, 7), fontem Judicii commemoret, quod sanè nomen primo post seditionem populi ibidem ad aquas contradictionis inditum loco videtur (Vide Num. 20, 8, etc), nonnisi postremo itineris per desertum biennio eam provinciam suscepisse (nisi fortè hæc alienà manu in textum irreperint) deducitur.

Primorum capitum Geneseos litteralis interpretatio ardua est adeò, in iis potissimum, quæ ad propatentium peccatum, sicut et ad sententiam in illos et in anguem dictam, spectant, ut eorum lectio nonnisi post annum ætatis 25 vel 50 Judæis permittatur.

Ut autem vera fateamur, accepta à Patribus orali traditione Moyses ea omnia, quæ de creatione mundi, diluvio et Patriarcharum ætate narravit, didicisse potuerat. Noe etenim, qui filios et nepotes Adami superstitis viderat, ad ortum circiter Abrahami vitam produxit; et Abraham vicissim cum Sem filio Noe suâ ætate nondum vitâ functo, consuetudinem facillè habuit. Ab Abraham verò usque ad Moysen soli tantum tres viri intercesserunt, Isaac, Jacob et Levi; quare servatas in familiis Judæicis earum rerum traditiones, et memorias facillè collegerat. Neque enim, nisi ex scriptis familiarum commentariis, genealogias, rerum gestarum tempus, historiarum eventus omnes, certumque anorum vitæ Patriarcharum tempus adeò exactè resciscere potuerat.

Liber Justorum, in Josue (Josu. 10, 45), et in 2 Reg.

DE MATERIA ET FORMA VETERUM LIBRORUM, AC VARIA SCRIBENDI RATIONE Dissertatio.

Vetustissima omnium scribendi ratio, quantum scimus, imaginibus quibusdam vel litteris, in lapide lignove insculptis, constabat; cujus generis scripturam vetustissima Ægyptiorum et Chaldaeorum monumenta exhibent. Hunc scribendi morem ante diluvium obtinuisse Josephus (Antiq. l. 4, c. 5) testatur, cum filios Seth contra duplex diluvium, per aquam primam, deinde per

4, 18, laudatus, ipissima videtur historia veterum Patriarcharum. In 1 Par. 7, 20, etc., prælim legimus, cùm Judæi in Ægypto essent, commissum, de quo ne verbum quidem in libris Moysi; quin et in nominibus et genealogiis in pluribus Scripturæ locis varietas, non aliunde fortassè, quàm ex scriptorum et exemplarium varietate et multiplicitate originem duxit. Fatetur quidem ratiorem fuisse ante Moysen scribendi usum, nec desunt gentes quàm plurimæ à quibus scribendi ars diutius exulavit; sunt etiam qui Homerum ipsum nihil scriptis mandasse contendunt. Sed quoniam est in historiâ illorum populorum obscuritas et tenebræ? Quot fabellas pro historiis ejus ætatis, nullâ scriptorum monumentorum memoria notis, Græcia non obtulit? Quot in religione et in genealogiis indigna! Nihil tale apud Hebræos; singulis enim suis decor, unus et perpetuus narrationis solidæ et exactæ tenor; quæ sanè omnia scriptis rerum gestarum Commentariis, à Moysè consultis, accepta referenda sunt.

Sed quorsum hæc ad eam auctoritatem Pentateucho asserendam, quam nos operi tribuimus, nisi etiam divino Spiritu afflatum sacrum scriptorem dixerimus? Divino, inquam, Spiritu, qui abdita quæque scribenti pandebat, obscura aliqui et incerta, certis verò assertisque aliorum relatione vel traditione cognitis, divinum atque infallibilem auctoritatem asserbat. Hinc Isaias cap. 44, 7, 8, etc., Dei Israelis supra ceteros aliarum gentium tum auctoritatem et majestatem exaggers, populo suo ea pandisse ex veteribus historiis narrat, quæ frustra alii ab idolis suis requisiverunt. *Quis similis mei (ait Dominus)? Ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum; ventura, et quæ futura sunt annuntiet eis... Ex tunc audire te feci, et annuntiare: Vos estis mei; nunquid est Deus absque me, et formator quem ego non noverim?* Eadem apud Origenem legas (Homil. 26 in Num.): *Unde enim poterat Moyses, vel quæ ab origine mundi gesta sunt, vel quæ in fine ejus gerenda erunt, narrare, nisi per inspirationem Spiritus Dei?*

ignem, quod mundo imminere nòrant, gemmas columnas, lapideam alteram, ut aquarum injuriis resistere, alteram fictilem, ne igne corrumperetur, observationibus astronomicis, à se primùm factis, inscripsisse narret. Has columnas vidisse se idem historicus sibi persuaserat. Nostris in hunc Josephi locum conjecturas dedimus in Commentario ad cap. sextum Ge-

nes. Veterum columnarum in insulâ Græcæ extantium, in quibus insculptis characteribus sacrificiales Corybantium exhibentur, Porphyrus meminit (de Abstin. l. 2), Euhemerus (Laetan. Insul. l. 4), Sanechoniato (Theodoret. Ser. 2 ad Græc.), Herodotus, Diodorus Siculus, aliique, easdem veteres inscriptiones, historias suas adornaturi, consulerant. Characterum vulgarium et communium inventionem Phœnicibus auctoribus Lucanus deputat; cùm antea, ait, Ægyptiorum hieroglyphica lapidibus insculpta obtinuisse (Lucan. lib. 5).

Phœnicæ primi, famæ si creditur, auri

Mansuram rubibus vocem signare figuris;

Nondum flumine Memphis contexere Biblos

Noverat; et saxis tantum volucresque, feræque,

Sculptaque serabant magicæ animalia linguas.

Hæc scribendi ratio per insculptas animalium figuras sub secundo rege Memphis primò exogitata fertur (Marsham. sec. 4, ex Syncello). Porrò primus rex Menes idem ac Cham filius Noe creditur; secundus, Thoth; apud Græcos primus Mercurius dictus est. Alter Thoth, sive secundus Mercurius, quæ hieroglyphicæ scripturæ à primo Thoth de medicinâ commissa inventi, ea vulgaribus characteribus tradidit. Undenam verò vulgares litteras accepit secundus Mercurius, nullibi apud Historicos legimus; nec alter sanè in Ægypto ante illam usum hisce characteribus occurrit, nisi fortassè Moyses, qui seculo ante hunc secundum Mercurium præcedenti, juxta Marshamum, florebat (Moyses vivebat sec. 9, Thoth secundus 10); facillè autem nonnullis ante utramque virum seculis, Phœnicæ eum scribendi morem invexerant; neque enim Moysi ætate primò obtinuisse videtur. Nostrâ etiam ætate translatae ex Ægypto statue et columnæ perpetuis inscripte hieroglyphicis supersunt; atque ea scribendi ratio, etiam post inventas litteras in sacris et publicis monumentis diutius perseveravit. Antiquitatè etiam notæ sunt scripturæ in tabulis æneis et plumbeis exaratas, cujusmodi in tabulis Hesiodi carmina primò scripta, easdemque thesauri loci in templo Musarum in Boeotiâ servatas narrant (Utilité des Voyages, de M. Bandelot de d'Airral). Earum maximè usus in scribendi federum, pactorum, atque legum conditionibus fuit; quemadmodum non rara exempla, sicut et in Scripturâ monumenta Romanorum, Lacedæmonum et Judæorum exhibita demonstrant.

Observationes astronomicæ Chaldaeorum 720 annorum tabulis lateritiis mandate erant, juxta Epigenem: *Epigenes apud Babylonios 720 annorum observationes siderum cœlestium laterculis inscriptas docet, gravis auctor in primis* (Plin. lib. 7, c. 5, 6). Leges à Solone in tabulis ligneis, auctore Plutarcho, Aulo Gellio, et Diogene Laertio, datæ sunt (Plutare. et Diogen. in Solon. Gell. in lib. 2, c. 12); hinc, Suidâ teste, *Azones illas appellari cœniguit*. Supererant etiam Plutarchi ætate earum legum fragmenta (Vide Menagii Not. in Solon. Diog. Laert.); quanquàm nonnullas in lapidibus exaratas, extantibus adhuc suâ ætate reliquis, Harpocration narrat. Quæ igitur generales leges erant, sive

de Sacrificiis decernebant, ille lapideis tabulis insculpebantur; quæ verò particulares, ligneis commisso. Lapidæ: tabule triangulares, *Kybeis* appellabantur; ligneæ: quadrangulares *Azes*, vel *Azones*. Scripturæ genus in illis idem servatum est, quod *Boustophedon*: Græci appellant, nempe versibus à lævâ in dextram, et vicissim alternatim ductis ad instar sulcorum, quos boves arantes in agro imprimunt. Leges duodecim tabularum apud Romanos roboris pariter tabulis commissas fuisse Saenger autumavit; quanquàm *ebores* textus Pomponii J. C. præ se ferat (de origin. Juris lib. 2).

Tabellæ, sive pugillares apud ipsum Homerum commemorantur: *Pugillarium usum fuisse etiam ante Trojana tempora invenimus apud Homerum* (Plin. leg. 15, c. 41). Porrò pugillaria, in quibus acta judiciorum scribebantur, *Zanides* Aristophanes appellat (in Vespis p. 400). Longobardi, cùm primùm in Italiam venissent, in pugillaribus tenuissimis et teretibus scribebant, quorum aliqua vidisse se earum gentium characteribus exarata Pancirolos testatur. Solebant autem pugillaria cerâ lini, atque ferreis stylis, sive æreis, aut ossis litteræ in eadem cerâ insculpi; styli verò altera pars acta ad litteras exarandas, altera teres ac lituras inducendis; nec desunt, quorum caput ad instar cochlearis rotundi exhibebatur, cui insistentes digiti teretem instrumenti partem supra ceram comprimebant: *Stylus ferreus aliâ parte, quâ scribamus, aliâ, quâ deleamus, affabrâ factus est* (Aug. de Verâ Relig. c. 20). Et Horatius lib. 1, Sat. 10: *Sæpè stylum vertas, iterum, quæ digna legi sint Scripturas*.

Prudentius etiam Hymn. 9 de S. Cassian.:

Inde alii stimulos, et acuminâ ferrea vibrant;

Quâ parte æreus cerâ sulcis scribitur,

Et quâ secti apices abolerant, et æquoris hirti,

Rursus nitescens invenitur urea.

Ex his tabulis fasciculus simul compactus librum constitutebat, dictum etiam *Codicem*, vel *Candicem*, nempe fustum; quod scilicet refert fustem ligneum in tabulis dissectum: *Antiqui plures tabulas conjunctas, codices dicebant* (Var. lib. 5 de Vitâ popul. Rom.); et Seneca (de Brevit. vit. cap. 21) *Plurium tabularum contextus, codices apud antiquos dicebantur*. Hisce tabulis inscriptæ Epistolæ inter amicos miscebantur; lineâ tamen telâ involutæ, atque terrâ quidam vel cerâ Asiaticâ obsignatæ (1). Erant etiam buxæ, et eburnæ tabellæ, sed non in usus familiares. Nec defuerunt tabellæ, sed rariores, etiam postquam chartæ et membranæ usum invaluit.

Post tabellâ palmae folia successerunt, ac deinde tenuiores et leviores arborum cortices; *In palmarum foliis primò scripturatum*, ait Plinius (lib. 15, cap. 41); *deinde quarantam arborum libris*. Et Virgilius ita Sybillam describit:

Insanam vatem aspicias, quæ rupe sub imâ

Pata canit, foliisque notas, et carmina mandat;

(1) Plantus in Bæchid. ....: *Altera citò. — Pist. : Quid? — Chryst. : Stylum, ceram, tabellas, et linum.*

Quaecumque in foliis descriptis nomina Virgo,

Digerit in numerum.

S. Isidorus carmina quadam Cinnæ in foliis descripta laudat:

Lavis in arido malva descripta libello.

Prusiach vexit munera naviculâ.

Cum verò ea scribendi ratio usui incommoda deprehenderetur, intimus quarundam arborum cortex familiaris obtinuit, veluti fraxini, ulmi, tilie, aceris, fagi, populi, etc. Inde verò libri nomen inditum: *Liber dicitur interior corticis pars, quæ ligno cohæret* (Servius). Cum autem cortices illi, ut facilius transferrentur, in volumen complicari solerent; inde voluminis nomen (Valla Elegant. lib. 6), quod etiam ad volumina chartacea et membranacea postea translatum est.

Papyrus genus erat calami, ad Nili ripas crescentis, cujus frustum plurimum constabat foliis, simul compactis, quæ ac quodam separata supra tabulas aquâ aspersas ad latitudinem folii extendebantur (Salmas. not. in Vopisc.). Ita extensum folium subtili quodam glutine, vel luteolâ Nili aquâ tepefactâ, et preparatâ lineabat, ac deinde altero superinducto folio, solis ardori exsiccandum totum opus exponebatur. Intima papyri folia delicatissima erant, ex quibus *Augusta papyrus* constabat; quæ illis adijungebantur *papyrus Juliam*, minoris illam pretii, reddebant. *Papyrus Claudia* tertii erat generis, inter *papyrus Augustam* et *Juliam* media, quæ imperatorem Claudium auctorem habuit.

Ex his foliis plura simul convoluta, quem Latini *Scapum* appellant, componebant. *Scapus* 20 folia ætate Plinii continebat, deinde decem. Ad opera in ævum duratura, folia illa uno tantum latere scripta, in extremâ orâ simul glutine conjungebantur, ut volumen pro longitudine operis extendere: ephemeridibus verò, aliisque domesticis usibus digerendis utrumque latere scripturæ serviebant. Ejus papyri usus ante ipsam Alexandri ætatem invaluisse, quidquid Plinius refragetur, Guilandinus demonstrat; quaquam nonnisi post ejus regis tempora evulgaretur. Servabantur in bibliothecis volumina baculo circumvoluta, cujus bacilli utraque extremitas pretiosi ligni, sive eboris ornamentis distinguitur. Porro baculus ille extremæ libri oræ adhaerebat; ex quo illud: *Ad umbilicatum perducere*. Repositis verò in armaris libris, una bacilli extremitas, cui operis titulus inscriptus esset, prodibat. Papyri Ægyptiæ usus usque ad decimum seculum, raras tamen, in Europâ mansit (Mabillon de re Diplom. lib. 4, c. 8, p. 38).

Cum Ptolomæus Philadelphus rex Ægypti instructissimam bibliothecam comparasset, ejus exemplum reges Pergami imitari staturant; sed reges Ægypti rem ferentes iniquis, lato edicto, ne papyrus extra regnum efferretur, caverunt. Quare initâ ratione Pergamæ charte cujusdam genus excogitarunt, quod ex urbe Pergami, *Pergamenum*, sive ex corio membræ animalium contegente, *Membrana* appellatum est.

Ex his chartis duplex librorum genus conficiebatur;

alterum, quod ex pluribus simul conjunctis in longum foliis pro operis longitudine distendebatur; alterum, quod ex pluribus constabat, simul consertis, et compactis foliis, quemadmodum et nostrâ ætate in libris solemus. Volumina, quæ nempe in volumen convolvebantur, cum ex uno tantum latere characteres exhiberent, idè majoris erant molis quam ceteri ex pluribus consertis foliis libri, utroque latere scripti. Universum Livii opus in parvum quoddam volumen reductum, Martialis commemorat, quod si ad volumina redigeretur, integram bibliothecam occupasset.

Pellibus exiguis arctatur Livius ingens.

Quem mea vix totam bibliotheca capit.

Latus illud voluminis, quod unice inscribebatur, altero intacto, pagina dictum est, quod autem utrumque latere scripturæ præbebat, tabella, sive tabulae.

Chartæ, qualis nunc obtinet, ex lineis detritis frustulis, in pulvis liquorum jugi contusione, aquâ effusa, resolutis, origo adhuc usque ignoratur. Ante 500 annos invaluisse (vide Mabill. de re Diplom. lib. 4, cap. 8, pag. 58) ex testimonio Petri Venerabilis, ubi de *rasuris veterum pannorum* instructa charta memoratur, intelligimus (contra Jud. in Biblioth. Cluniac. pag. 4070). Scripturæ lino commissa: apud veteres innotuerunt (vide Liv. Dec. 4, l. 4 et Vopisc. in Aurelian.); quin et frustula quadam veteris Ægyptiæ scripturæ in chartâ nostratâ simili adhuc exhibentur. Parthi ætate Plinii (Plin. l. 15, c. 41), licet papyracea planta in ripis Euphratis jam innotuisset, veterem tamen morem in vestibus suis scribendi retinere maluerunt. Eodem etiam Plinio teste, ante inventam papyrus publica monumenta in tabulis plumbeis, privata verò in lineis exarari consueverant. *Linei libri*, in quibus magistratum romanorum scripta nominata, et republicæ commentarii digesti, atque in templo Dææ *Mometæ* sub republica crepundiis asservati à Livio memorantur (Decad. 4, l. 4 et 10). Hi planè libri in usus sacros tunc temporis familiares erant.

Post evulgatos Scaligeri, Docharti, Vossii, aliorumque plurium Commentarios, nemo ferè amplius dubitat, quin primi, quibus Moyses usus est, characteres, Phœnicii fuerint; de illorum tamen origine inter eruditos non satis convenit. Sunt qui illorum inventorem Chaldeis vel Assyriis tribuentes, eorum tamen decus credant sibi usurpasse Phœnicæ, in quos quemadmodum et in alias gentes, usus invaluit, primos se earum litterarum auctores fœctantes. Alii vicissim in Assyrios ipsos et Chaldeos, derivatas à Phœnicibus litteras, malunt. Ex hoc sententiâ dissidio, quam modò discutendam suscepimus, controversia emergit, de origine scilicet characterum quibus Moyses usus est.

Arbitrantur quidem nonnulli, Abraham acceptas in Syriâ litteras posteris Chananæis tradidisse; sed alii Patriarchas ipsos, quas semel didicerant in Chananitide litteras, in Ægypto unâ cum Chananæorum linguâ servasse, atque in usus familiares usurpasse contendunt. Verum absque eo quòd huic implexæ questioni de litterarum origine implicetur, ac nobis

inpræsentiarum statuenda sunt, nimirum eos, quibus Moyses usus est, characteres, ipsissimas esse Ægyptiorum litteras, easque cum Phœnicibus characteribus prorsus confundendas. In hac autem postremâ hujus nostræ assertionis parte, totam disputationis vim constitui oportere satis intelligimus; Moysen enim earum gentium characteribus usum esse facillè omnino crediderim, quibussem Hebræi longo jam commercio, atque ipsis etiam moribus quàm plurimis communicaverant, ne quid dicam de Ægyptiorum literaturâ, quâ Moyses, regiâ educatione à filiâ regis Ægypti filii loco nutritus, imbutus est.

Ægyptiorum characteres ipsissimos esse cum Phœnicibus sive Cadmeis, à Cadmo in Bœotiâ translatis, P. Kircherius operosè contendit; sed ea profert opinionis suæ argumenta, quibus sanè non omnibus aequè eruditus persuasit (vide apud Valon. Prolegomena). Totus est auctor in expendendâ Copticarum litterarum, quas recentiores esse, et ex Græcis expressas defendit, cum Græcis similitudine. Quidquid sit, illud fateamur oportet, apud Ægyptios, præter Hieroglyphicos characteres, aliud in usus vulgares scripturæ, et characterum genus obtinuisse; cujus licet formam neque Herodotus (lib. 2), neque S. Clemens Alexandrinus (Strom. l. 5) expresserint; ex eorum tamen silentio facillè colligimus, à ratione scribendi gentium finitimarum, in quibus characteres Phœnicibus obtinuisse non ineptè conjicimus, non abussive. Narrat Herodotus, Ægyptiorum scripturam è dextera in levam ductam, eamque nodosis quibusdam et tortuosis in modum rote implexis apicibus (quod cum Phœnicibus characteribus quadrat) expressam Apulicis describit (1). Ante inventas Phœnicum litteras, ait Lucanus (Phars. l. 5) apud Ægyptios nulla erat parandæ papyri ars; insculpta in lapidibus animalia, et magica quadam figuræ unice pro characteribus habebantur. Poeta igitur sententia Ægyptiorum veteres characteres cum Phœnicibus confundit. Sub Agesilao rege in tumultu Alcmææ Thebis in Bœotiâ, tabella quadam ænea inventa est, auctore Plutarcho (de Dæm. Socrat.), veteribus perpetuis characteribus inscripta, ignotis illis, etiam post inspectas pleniori luce atque à situ repurgatas figuras; litteræ tantum barbaræ Ægyptiis similitudine deprehense sunt. Missâ igitur in Ægyptum tabulâ rerum antiquarum peritissimus Chonphis consultus, post excussa sedulo veterum librorum Ægypti monumenta, respondit, veteres in eâ tabulâ litteras Ægyptiacas, quales sub rege Proteo obtinebant, expressas esse. Veteres ergo illi Cadmæi characteres, à veteribus Ægyptiorum litteris non distinguebantur; nec proinde ab utrisque Phœnicæ litteræ abhorruisse debebant, si verum sit, uti ne ambigimus quidem, Cadmeas easdem fuisse ac Phœnicibus litteras. Vossius pluribus, nec spernendis ratio-

(1) Metam. lib. 11, ad fin. De operis adyti profert quosdam libros litteris ignorabilibus prænotatos, partim figuris hujusmodi animalium, concepti sermonis compendiosa verba suggerentes; partim nodosis et in modum rote tortuosis campolatinque condensis apicibus, etc.

num monumentis firmat, ante Cadmi adventum characterum in Græciâ usum per Cecropem innotuisse. Porro Cecrops Ægyptius genere, non alias detulisse in Græciam litteras videtur, quàm Ægyptias; ex quo illud consequitur, Græcæ veteres ab origine litteras cum Ægyptiis confundi oportere. Apollodorus, alique ex veteribus (Eus. Chron. l. 2, an. 562), Cadmum ipsum ex Ægypto repentes, Thebas Ægypti reliquisse tradunt, antequàm ad Thebas Bœotiæ condendas se contulisset.

Fatemur quidem, Origenem (cont. Cels. l. 5) characteres Hebræos ab Ægyptiis et Phœnicibus distinxisse; sed opinionem ille suam nullò rationum momento fulcit, id tantum deprehensus contentus, Hebræorum vernaculam linguam aliam esse ab Ægyptiâ; quin et in eâ fuisse sententiâ videtur, post longam in Ægypto desuetudinem, tandem Hebræos in congressu ab Ægypto veteris lingue usum divino prodigio recepisse, quam in re Prophetam quendam Hebræum, suppresso tamen nomine, ignotumque laudat. Sed una Origenis auctoritas minis sanè, quàm tot rationum momenta, valet.

Nunc de materiâ et formâ veterum librorum apud Hebræos agendum. Quaquàm de libris frequens sit apud Moysen sermo, nullum tamen describit, præter duas illas tabulas, in quibus Dei operâ Decalogus exaratus est; quos ille leve et utroque latere inscriptas exhibet. Quorsum autem duo hæc sedulo idem Moyses adnotasset, nisi ut planè intelligeremus, eas tabulas à cæteris libris in eo discrepare, qui scilicet ligneis tantum tabulis, et uno tantum latere inscriptis constabant?

Porro quæ in tabellis ligneis et lapideis scribendi obtinebat consuetudo, omnium vetustissimam fuisse novimus; nec sanè quoties de libris apud Moysen agitur aliquid occurrit, quod commodè de hisce tabellis explicari non possit; nihilque vicissim legimus, quod corticeorum, papyraceorum, atque membræ necorum voluminum ideam aliquam ingerat. Quare, ut librorum nomine (Sepher) apud Moysen ex his tabellis compactos libros intelligamus pronum est; *voluminis* enim nomen in Vulgata Pentateuchi tantum, sed non in textu hebræo, ne vel semel quidem, legitur. Extat tamen in textu Jeremiæ, Ezechielis, Esdræ, Psal. 59, et in Zachariâ. Neque Rabbiorum sententiâ moror voluminibus membræ necis, vel papyro Ægyptiâ usum Moysen autuntium; eû membranas atque papyrus Ægyptiâ Moysis ætate longè posteriores fuisse, neminem lateat.

Cum igitur apud Moysen mentio inducitur de libris Fœderis, Legis, Repudiî, de libro in quo descriptæ prius maledictiones, deinde in aquâ, ad explorandam feminæ de adulterio suspectæ causam, credebantur; sicut et eum de repenendo libro Legis ad latas arcæ agit, nonnisi ad tabellas et asseres hæc omnia deputamus. Hinc Septuaginta hebræum *Sepher* constanter vertunt *Azotes*, quo sanè nomine appellantur tabulæ, in quibus leges, uti supra diximus, exarabantur. Hunc ipsum scribendi in ligneis tabellis morem exprimit

auctor libri Job: *Quis mihi det, ut exarentur* (sermo-nes mei) *in libro stylo ferreo, et plumbi laminâ, vel cetera sculptantur in silice* (Job. 19, 21)? Hæc pro scripturâ in ligno, plumbo, silice exarata, apertissima sunt. Nec etiam ambiguis Salomonis verba implicant, cum misericordiam et veritatem in tabulis cordis sculptendas admonuit (Prov. 3, 5). Jeremias grandioribus verbis paria exprimens, Iudæorum crimen in tabulis eorum stylo ferreo, et ungue adamantino exaratum pronuntiat (Jer. 17, 1). Quin et Deus minatur, se, post eversam Jerosolymam, invisæ urbis memorie abolende ducturum et reducturum crebrius stylum super faciem ejus (4 Reg. 21, 13). Minas à se in Iudæos pronuntiatas Isaia scribendas Deus edicit (Isa. 50, 8): *Super buxum, et in libro diligenter exara illud*. Ezechiel, acceptis ab Ephraimitis aliisque tribubus sibi fœventibus, sicut et ex Judâ tabellis, librum compexit (Ezech. 57, 19), quem, sicut et singulas paginas, librum lignum appellat. Deus ad Habacuc (Habac. 2, 2): *Scribe visum, et explana super tabulas, ut percurrat, qui legerit eum*. Scriptæ à Davide pro nece Uriæ Epistolæ quemadmodum et Jezabelis, nomine Aehabi, litteræ in Naboth date, *Sepher* in Scripturâ nuncupantur (2 Reg. 11, 14, et 3 Reg. 21, 8), quæ quidem ipsissima est pugillarium hebræica appellatio; ut argumento sit, similem viguisse scribendam atque obsignandarum epistolarum apud Hebræos morem, quem supra Græcis et Romanis tribuimus.

Principium edicta tabellis, non secus ac epistolæ, commissa, regio sigillo obsignata ad provincias transmittabantur. *Ipsæ epistolæ, nomine regis scriptæ anulo ipsius obsignatæ erant, et missæ per veterarios* (Esth. 8, 10). In foro autem locis publicis urbiū suspensa exponerentur: *Edictum regis popendit in Susan, etc.* (ibid., vers. 14). Publica instrumentorum forma, qualis in rebus vendendis servabatur in historia empti à Jeremiâ (Jerem. 52, 9, 10) agri Hananeelis exhibetur; ipse scilicet propheta paeta conversa in tabellâ digessit, atque adhibitis testibus, instrumentum sigillo munivit; dein pecunia ad libram persoluta est: *Scripti in libro* (Desepher vers. 12), *et signati, et adhibuit testes, et appendit argentum in statera*. Testium nomina instrumentum subjecta fuisse ex hebræo, Septuaginta, et arabico intelligimus: *In conspectu testium, qui scripserant* (v. 12). Ex aliâ tamen hebræici textus punctatione, testium nomina solum à tabellione inscripta erant instrumentum, quam legendi rationem servant Chaldaeus, Syriacus, et Vulgata: *qui scripti erant in libro emptionis, etc.* Quæ posterior lectio preferenda videtur, obtinente hodiè usque in Oriente more, ut instrumenta non signentur quidem, sed proprio testium sigillo obsignentur. Porrò scripturam illud originale ratumque sigillo ita muniebatur, ut nisi vel disrupto sigillo, confractore lino aut filo, quo totum obvolvatur, nunquam legi potuisset, eaque inita ratio est, ut omnis in literis et subscriptionibus dolus malus præcaveretur.

Ut autem pro datâ occasione consuli instrumentum

posset, alterum ex autographo transcriptum, absque sigillo et obvolucris in testâ repositum servatum est, ut non obscure in vers. 14 exprimitur: *Sume libros istos, ait ad Baruch Jeremias, librum emptionis hunc signatum, et librum hunc qui apertus est*. Duo hinc instrumenta memorantur, quorum alterum ab altero, sigillo tantum originali apposito, distinguebatur; ut disertè Syriacus: *Accipe syngraphas istas, syngrapham hanc emptionis obsignatam, et syngrapham hanc minimè obsignatam*. Inter Commentatores quidem de numero horum instrumentorum non satis convenit. Arabicus enim unicum tenet: *Accipe librum emptionis qui lectus fuit, et obsigna illum*; Ludovicus de Dieu in vers. 14, tria distinguit, nempe: *librum emptionis* (Sepher hanmiqneh), sigillo munitum; alterum cui in Hebræo nomen inest *præceptum* (Hami zerah); et tertium, quod *statuta* appellatur (Hahaquim). Verùm non textui inherentes, duos tantum admittimus, cum potissimum et tertium invehere nullâ necessitate cogamur.

Quo autem syngrapha illa originali sigillo munita est? Sunt qui annulo Jeremiæ credant; sunt qui tabellionis, ac tandem Grotius, et Prophete et testium sigillo obsignatum asseruit; gratis omnes. Non defuerunt, qui ad nostros mores veteres consuetudines ridigentes, appensam instrumento obsignatorium bullam, publicum sigillum præ se ferentem, autinaverint; vel saltem eo sigilli genere clausam, quo apud nos litteræ obsignatæ et breviculi solent, in quibus sine arma, sive regis ad pectus usque expressa imago cernitur. Sed omnia hæc, præterquam quòd recentiora sunt, quam cum veteribus quadrent, cum voce hebræa *chatam* minimè congruunt; nihil enim sonat nisi obsignare, obvolutum, ut in Epistolis fieri solet, aliquid habere.

Geminæ etiam à Deo traditæ Moysi tabule, divini cum populo fœderis iura continentes, hujus consuetudinis, gemini scilicet conficiendi instrumenti, ut rerum fides in iudiciis aq̃e posteritati constaret, argumentum sunt apertissimo. His tabulis recondendis a quaedam, quam nos Fœderis appellamus, fabricata fuerunt; eaque in tabernaculo reposita, ut scilicet commoedè, quoties de infidelitate atque violatâ fœderis crimine populus arguendus esset, tabule ille consulerebantur.

Moysis liber, in quo gentis historia, legum et caeremoniarum canones continerentur, ejusdem legislatoris jussu, ad latus ejusdem arce, quò facilius et consuetè, et transcribi potuisset, reconditus est (Deut. 31, 26). Regi enim peculiari lege injunctum à Moyse est, ut ex legis præceptis singula, que ad ipsum spectarent, selecti curâ descripta apud se retineret (Deut. 17, 18). Cum verò Samuel regem Israelitis constituit, ejus rei instrumentum unâ cum juribus novæ illius politiæ, in tabernaculo coram Domino depositum (1 Reg. 10, 26).

Quod in Jeremiâ legimus, de repositâ in vase fictili syngraphâ, ipsissimum Græcis receptum moribus observamus. Aristophanis scholastes, ad v. *Echinos* (in Vespis p. 555) vasi æreo sive fictili commissa tradit instrumenta, eaque omnia scripta, quibus publica in

iudiciis fides constare debuisset. Porrò vasa illa nec oblivium erat singulis recludere, nec nisi capitali crimine confringebantur. Est etiam de eodem *Echino* apud Demosthenem et Aristotelem mentio. Ex eodem Aristophane factum scimus, ut impostis ostreis et squammis sigilla custodirentur, metu non fortè vel deleterentur unquam, frangerentur, vel adulterarentur (ibid., p. 471). In vase seu dolio fictili inventas legimus ab Origene versiones græcas Scripturæ; quæ sub quintæ et sextæ nomine imotesunt.

Mos epistolas obsignandi, quemadmodum et edicta, atque tabellas, quibus Prophete visiones suas committentur, tam notus est in Scripturâ quàm quid aliud. Isaïas ad Judæos 29, 11, 12: *Erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: Lege istam; et respondet: Non possum; signatus est enim*. Deus ad eundem Prophetam (Isai. 8, 16): *Liga testimonium* (nempe vel filo, vel lino obvolve tabellas, tuis oraculis inscriptas) *et signa* (obsigna) *legem in discipulis meis*. Deus ad Danielelem 12, 4: *Claude sermones, et signa librum usque ad tempus*. Prophetarum sanè oracula veluti epistolæ habebantur à Deo ad populum missæ quas recludenti, Dei injussu, omnibus interdicta facultas (ibidem, vers. 9): *Vade, Daniel, quia clausi sunt, signatique sermones*. Nec ab his absolvebat liber septem sigillis obsignatus, quem sibi in visione occurrisset S. Joannes in Apocalypsi testatur; ab utroque latere, extimo nempe et interno, scriptus erat codex; sed lino panno obvolutus, septemque obsignatus sigillis lineares avertebat. Notat Plinius lib. 35, cap. 1, belli Trojani ævo rara adhuc ferri sigilla, quorum loco epistolæ variis nexibus obstringebantur.

In moribus positum fuisse apud Romanos constat, ut (vide Plaut. in *Bach*, Cic. in *Calli. Orat.* 5, et in *Verr. pro L. Flac.*) epistolæ tabellis cerâ oblitis committerentur; easque panno obvolutas ac sigillo munitas, dein ad amicos transmittabant. Maluerim tamen, hanc scribendi rationem in pactonibus, testamentis, aliisque publicis instrumentis non servatam asserere. Illa enim non rarò in tabellis digerebantur; quas deinde tabellas panno obvolutas obsignabant, metu ne forè adulterari aliquid dolo malo sive litteras quæcumque demùm ratione immutari contingeret; quod sanè non oportere fieri potuisset, nec si ab aliquo prestaretur, facilè dolus, nisi tantum ex variâ characterum formâ (quam tamen vix animadvertas in scripturâ à callido veteratore adulteratâ) deprehendi potuisset; cum aliquo ducto super characteres styli calice, litarum ne vestigium quidem appareret. Cum tamen falsariorum calliditas has omnes artes frustrasset, eò devenitum est, ut sub Nerone novâ lege huic malo occurrerendum censeretur; quare *adversus falsarios tunc primum reperiuntur, ne tabula, nisi pertusa, ac ter lino per foramina trajecta, obsignarentur* (Suet. in Nerone).

Porrò si de præcævidis in sigillo tantummodo traditibus è lege agebatur; frustra filum tertio usque per foramina tabellæ trajiciendum cavebatur; cum verò de sartâ tectâ habenda scripturâ res fuerit, consulto

cantum est, ut ducto redutoque filo panno, quo tota obvolvatur, strictius scripturæ adjungeretur. Porrò in scripturâ potissimum corruptendâ falsariorum omnes artes versatas fuisse, ex eodem Suetonio intelligimus. De Tito enim hæc scribit (Suet. in Tito): *Cum amanuensis suis per ludum jocumque certantem, imitari chirographa quæcumque vidisset, ac profiteri se maximum falsarium esse potuisse*. Cum verò in eum, quem diximus, modum instrumenta atque scripturæ panno obvoluta, atque sigillo clausa custodirentur, nullus dubito quin ad omnem occasionem ex originali apographâ suppetere. *Pater natam* (hæc Apuleius in *Apolog.*) *sibi filiam more cæterorum professus est*. *Tabule ejus partim tabulario publico, partim domo conservantur; porrigo Æmiliano tabulas istas, lino consideret, signa quæ impressa sunt, recognoscat*. Iisdem moribus Græci et Romani quod testamenta potissimum censebantur (vide Laert. 1, 5 in Theophr. et Suet., etc.).

Volumina ex arborum cortice vetustissima consuetudine obtinebant, quantum ex libro Job colligimus (Job 51, 35): *Quis mihi tribuat ut... librum scribat ipse, qui judicat, et in humero meo portem illum, et circumdum illum quæ coronam mihi?* Epistolæ Sennacherib, per Rabasæem ad Ezechiam missæ, in hisce voluminibus descripte videntur (Isa. 57, 14, et 4 Reg. 19): *Fuit Ezechias libros de manu nuntiorum, et legit eos, et ascendit ad domum Domini, et expandit eos coram Domino*.

De his voluminibus apertior est in Ps. 59, 11, in Jeremiâ 56, in Ezechiele 2, 9, et Zachariâ 6, 1, 2, sermo. Psalmista quidem scribit: *In capite libri* (Hebr. in volumine libri) *scriptum est de me; ac sic Deo additum se profiteretur, veluti si per scripturam solemnem more se totum illi devovisset*. Jeremias 56, in vinculis detentus, cum populo verba facere prohiberetur, Baruch amanuensi suo quedam dictavit, coram populo in atrio templi legenda. Rex certior è de re factus, accito ad se Baruch, tres vel quatuor paginis publici scripture, vel, ut habet textus, tribus vel quatuor portis ejusdem voluminis coram se lectis, statim in ignem injici codicem imperavit. Jussa regis scriba, cultro prius dilacerato libello, executioni mandavit. Jeremiæ continuo præcepit Dominus, ut librum ex integro rescriberet. In è historia referendâ, perpetuò Scriptura utitur voce *Megillath* (volumen sonat); et ea que de cultro scribæ narratur, receptum jam tunc morem, calamo et atramento scribendi, satis demonstrant. Manet adhuc idem mos in Oriente. Optime arundines circa Dauracum ad sinum Persicum mense martio leguntur. In fasciculos colligatae in fimo per sex menses conduntur; ubi et obdu rescunt, et pellicida illâ superficie ex croceo atque mixtâ imbutuntur. *Ægyptias et Cnidias arundines, easque quæ in lacu Amadei in Asiâ nascuntur, omnium optimas habitas fuisse Plinius, lib. 16, cap. 56, est auctor*.

In eo Jeremiæ textu atramento usus Baruch perhibetur, *Ego scribebam in volumine atramento*. S. Cle-

mens Alexandrinus supplicationem quamdam sacerdotum Ægypti describens (Strom. lib. 6) sacerdotum inducit picipis in capite ornatum, librum eum regulâ in manu tenentem, adjecto etiam ad scribendum atramento, et junco ad characteres formandos. Apud Græcos et Turcas nostrâ etiam ætate non penne quidem, sed arundines ad scribendum obtinent; quemadmodum apud Romanos olim in usu fuisse sciunt. *nque manus charta, nodosaque venit arundo.*

(Persius.)

Quoniam instrumento scriberentur volumina, nusquam in Scripturâ apparet; frequens verò de stylis pro tabellis, de quibus nos supra egimus, mentio. Porrò styli et tabellæ in vaginâ recondite, lateri appende deferebantur; vaginam Hebræi *Keset*, Græci *Graphiarium* appellabant.

Volumina ista uno tantùm latere scribi consueverant, quemadmodum et critici omnes conveniunt, et apud Ezechielem satis indicatur 2, 9, qui volumen scriptum intus et foris, tanquam singulare describit: *Ecce manus missa ad me, in quâ erat involutus liber, et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus et foris.* Quam verò exhiberent figuram prisorum volumina, Zacharias ferè depingit: Oblatum est, ait, mihi per visum (Zach. 5, 1, 2) volumen 20 cubitis longum, 10 latum. Non tamen omnia ejusdem amplitudinis volumina fuisse credimus, sed planè suam extitisse oportere inter codicem istum, et vulgares proportionem. Ex cortice, sive papyro Ægyptiâ om-

nia hæc constitisse faciliè crediderim. Sunt qui morem scribendi in pellibus ex illo Psalmi deprehendisse sibi visi sunt: *Extendens cælum sicut pellem* (Psal. 103, 5); nempe extendens cælum, velut volumen pellium; sed hebræa vox apertè sonat tentorium, vel pellem tentorii conficiendis. In Tobia (Tob. 7, 16) et Esdrâ (4 Esdræ 15, 2), vox *chara* occurrit, quæ papyrum Ægyptiam designat. Sed eum in Græco Tobie nihil nisi vox *Biblion* pateat, quæ ex eo libro de figurâ atque materiâ codicis laudantur testimonia incertissima sunt. Sub Machabæis volumina obtinuisse (1 Machab. 5, 48) phrasim illa satis indicat: *Et exanderunt libros legis.* Eundem morem Judæi olim J. C. ætate, et hodiè usque in Synagoga servant, ingentibus voluminibus scriptam legem et Prophetas custodientes. Hæc apertissimè Luc. 4, 17, 20: *Traditus est ei (Jesu) liber Isaiæ Prophetæ, et revolvit librum, etc., et cum plicuisset librum, reddidit ministro.* Quæ sanè verba volumina ferè depingunt; quemadmodum et illa Apocal. 6, 14: *Cælum recessit sicut liber involutus.* De atramento et chartâ mentio occurrit 2 Jo. v. 45, et apud S. Paulum (2 Timoth. 4, 15), volumina ex papyro Ægyptiâ, et ex membranis distinguuntur egregiè: *Affer tecum et libros, maximè autem membranas.* Quamquam unicus iste textus est, in quo membranae apertissimè exprimuntur. Tabellarum etiam usus non obscure se prodit in tabellâ quam Zacharias, pater S. Joannis Baptistæ, ad scribendum pueri nomen postularit (Luc. 1, 63).

DE LINGUA PRIMITIVA ET LINGUARUM CONFUSIONE Dissertatio.

In varias dissitasque linguas discretos mortales homines profani scriptores animadvertentes, veram ejus rei originem scrutaturi, varia excogitarunt systemata. Autumârunt nonnulli, sub ipsum mundi exordium, aureum regnum tenente Saturno, non omnes homines tantum, sed et bruta etiam, pisces, aves uno eodemque sermone tanquam vernaculo usos (Plato in Politic. Philo de Conf. ling. p. 520). Addit in fabulis, felicitatem suam minime intelligentes homines, missâ ad Saturnum legatione, immunem à letho vitam postulasse, minis æquum reputantes, privilegium illud, quod ultrò serpenti collatum fuerat, ut scilicet singulis annis ætatem suam vetera spolia exuens innovaret, hominibus invideri. Minis æquis auribus rem accipiens Saturnus, non postulata tantum negavit, sed penam infixit, ad idiomatis communionem privatos illos volens; quod in hominum linguâ dissidium mutuo se invicem separare illos coegit.

Qui fortuito casu, sive lumentî terrâ solis calore

foetâ productum hominem autumârunt, in eâ fuerunt persuasione (Diodor. Sicul. l. 1, p. 5 seu 80), terram ubique, quâ latè patet terrarum orbis, homines effudisse, nullâ usos certâ linguarum vel signorum methodo, ut latentes cogitationes suas aliis significarent; quæ tamen omnia temporis successu invenièrent homines, ne mutuâ inter se consuetudine privarentur, varia inducentes vel idiomata vel signa, prout casus, ingenium, usus in singulis tulit (Horat. Satyr. l. 1, satyr. 5, v. 99, 400):

Cum prorepserunt primis animalia terris,

Mutum et turpe pecus, glande atque cubilia propter

Unguibus et pugnis... pugnant...

Donec verba, quibus voces sensusque notarent,

Nominatque invenire...

Ab ipso rerum exordio certa indita rebus ipsis nomina putare, stultitiæ damnat Lucretius (1):

(1) Lucret. l. 5. vers. 1040. Vide et Vitruv. l. 2 de Architectur. c. 1. Primos homines sine sermonis

... Putare aliquem tum nomina distribuisse

Rebus, et inde homines didicisse vocabula prima,

Desipere est...

Addit idem Lucretius:

At varios linguis sonitus natura subegit

Mittere, et utilitas expressit nomina rerum.

Variâ hæc systemata expressit ignorantia, quâ de verâ hominis origine tenebantur pagani; neque enim sive homines ex uno quodam proditiisse (Gen. 1, 26, Act. 17, 26), sive primum illum hominum parentem, quâ erat à Deo præditus sapientiâ singulis animantibus peculiarâ nomina assignasse (Gen. 2, 19), norant. Quâ primus ille hominum parens utebatur, lingua ad filios transmissa, pura putaque sine alterius admixtione ad diluvium usque servata est; vel saltem veluti acceptam à primo homine depositum sanctè custodivit iustorum genus Seth, Enos, Enoc, Lamech, Noe. Cum autem Noe, velut alter Adamus, novos incolas mundo daret, eandem pariter, quam prior ille Adam, linguam in filios transfudit, et longè latèque cum illis propagavit. Factum inde, ut post seculum circiter à diluvio (A. M. 1757), cum auctos plus nimio homines uno idemque locus non ferret, posceretque divisionem, sermo unus esset omnibus (Gen. 11, 1, 2): *Erat terra labii unius et sermonum eorumdem.*

Fatemur quidem, postremum hoc Scripturæ testimonium: *Erat terra labii unius et sermonum eorumdem*, variè apud varios exponi; sunt enim qui de consiliorum inter homines assensu exponant (1), ut communibus suffragiis decretam terris novæque item urbis ædificationem seorsum omnes probarent. Hanc ipsam interpretationem secutus videtur Philo, quam ad allegoriam omnia detorquet de Confus. ling. p. 522). Itac sanè phrasim, labii unius, cui altera respondet, *sermonum eorumdem*, summum plurimorum consensum exprimit aliquando, ut in illo Jos. 9, 2: *Congregati sunt (reges Chananeæ) pariter uno animo, eisdemque sententiâ* Hebræus: *Eodem ore*, Septuaginta: *Simul omnes.*

S. Philastrus Brixianensis episcopus (hæres. 56) hæresis notâ inurit sententiam illorum, qui ante Babelicam turrim unum tantum vernaculum in mundo sermonem obtinuisse defenderent. Idem autem fuisse tunc hominibus, quod et Angelis, privilegium censet, ut singuli omnes calerent linguas. Sed cum, addit, tanti doni largitori Deo minis æqua, factâ ab illo secessione, rependerent, eoque perduellionis spiritu turrim ædificandam aggredierentur, actutum linguarum oblivione muletati sunt: *Obfivione inmissâ à Domino, vix discere prevalent, non omnes, nec multas, sed vix paucas linguas.* Vulgò tamen Patres et interpretes, quâ Judæi, quâ Christiani, de unico in mundo verna-

articulati usu diu in cavernis terre ferarum instar habitasse, ac crebris mibus, spiritû vocali et voce rudi animi sensus designasse; ac sic demum ex eadem voce de eadem re sepius repetitâ vocem articulatam, vocabula significativa ac sermonum usum ortum esse.

(1) Joan. Cleric. in Gen. 11, 1. Theologorum quorundam Hollandiæ Epistolæ dogm. Epist. 19.

culo sermone dictum illud Mosaicum interpretantur. Nec sanè aliter obvis pronusque sensus insinuat. Lectoris sui animum ad excipiendam linguarum confusionem præparaturus Moyses, illud antea animadvertendum duxit, nimirum uno ad id usque ore omnes locutos; et cum his verbis æquivocum aliquid subesse intelligeret, mentem suam apertioribus aliis prodens subdit: *Et sermonum eorumdem.* Ad sententiam S. Philastrii quod attinet, illi sanè de singularitate suâ præjudicatum est, quippe quæ refragatores habet reliquos omnes Patres, contrariâ planè ratione textum Mosaicum interpretantes. Quâ verò ratione linguarum ista confusio induceretur, nec satis assequimur, nec satis inter auctores convenit. Prodigio divino factum aliquid putant, ut maxime hominum portiones phantasiâ simul et memoriâ penitis inverte, notum autem sermonem in novum aliam transmutarent. Hanc rerum inversionem Angelorum ministerio inductam alii tuerentur.

Non promptam aliquam subitamque linguarum inversionem agnoscit S. Gregorius Nyssenus (Orat. 12 cont. Eunom. p. 535, 554); sed illud tantummodò Scripturæ verbis insinuari opinatur, homines scilicet tandiù uno sermonis vinculo coaluisse inter se, quandiù uno omnes in loco subisterent; cum deinde in varia abeunt loca inter se dissociarentur, simul et vinculum sermonis abrupterent, suam singuli idioma secuti, ut neque communionem habere sermonum sibi invicem possent. Porrò nihil in eâ sermonum discretionem sibi Deus peculiare reservavit, sed omnia nature perficienda reliquit, singulis hominibus facultate permisâ, ut quæcumque mallet voce, diversa planè ab eâ cui illuc usque assueverant, intimos animi conceptus significarent.

D. Clericus (1), qui non linguarum, sed consiliorum concordiam in textu illo Mosaico agnoscit, in divisione pariter et confusione dissidium animorum, non sermonis pariter invehit. Factum inde autumat, ut factâ inter homines sedium et locorum discretionem, et idiomatum quoque discrimen naturâ ipsâ insinuante induceretur. Tandem Simonius (2) linguarum ad turrim Babelicam confusionem non aliâ ratione ad Deum auctorem referri posse autumat, quam quod ipse Providentiæ suæ consilio disposuerit, ut homines per varia mundi loca dispergendi vario pariter assuescerent sermoni; quod naturæ legibus apprime consonum est, ut quisque quomodò maxime voluerit, intimos animi sensus exprimat. Est igitur Deus sermonum discretionis auctor eâ tantum ratione, quod ratione utendi facultatem hominibus indidit, unde variarum in mundo linguarum discrepantia.

Porrò tria ista systemata, in unum fermè conveniunt, ut omnem prodigiâ à Scripturâ insinuatâ rationem evitent, rem maximè naturalem et simplicem mysticâ quædam et figuratâ locutione à Moysè descri-

(1) In Gen. 11, et Epist. 19 Theolog. quorundam Hollandiæ. Sententiæ. Gallicæ.

(2) Hist. Critic. V. T. lib. 1, cap. 14, 55, et Respons. ad Theolog. Holland. cap. 20.